

spalvos upės dugno su vandens augalų liekanomis sluoksnis. Tik šurfluose 4–5 buvo pasiektas pirminis upės dugno lygis (žvyras).

Šurfe 6 po pilkos spalvos žemės sluoksniu bei rudos spalvos molio sluoksniu, 50 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus pasiektas stambus žvyras su smulkesniais akmenimis. Tai būdingas Tatulos pakrantėms gruntas. Šį sluoksnį turėtume laikyti įžemiu.

The Raubonys Watermill–Wool Carding Workshop–Spinnery

In 2015, six test pits (a total of 12 m²) were excavated on the grounds of the Raubonys watermill–wool carding workshop–spinnery (Fig. 1). The remains of the roughly 40–45 cm wide limestone foundation from a wooden building dating to the second half of the 18th century were uncovered at a depth of a 1 m in test pit 1 (Fig. 2).

In test pit 2, structures on the bank of the Tatula were unearthed at a depth of 0.6–1.15 m (Fig. 3). These should be dated to second half of the 19th century.

Andra Simniškytė, Vytenis Podėnas

Aiseto ežero salos žvalgomieji tyrimai

2015 m. pavasarį žvalgant Aiseto ežero salas (Molėtų r.), vienoje iš jų (artimiausia gyvenamoji vietovė yra į P – Šnieriškių kaimas) aptikta su metalurgija susijusios veiklos pėdsakų – šlako, geležies gaivinimo krosnelės sienelių fragmentų ir viena lipdyta šukė. Iki šiol apie archeologines vertingąsias savybes saloje duomenų nebuvo. Artimiausia žinoma archeologinė vietovė – ne vieną sezoną tyrinėtas

IV–V a. Pašekščių pilkapynas yra maždaug už 2,2 km.

Sala yra maždaug 200x40–50 m dydžio, orientuota ŠV–PR kryptimi. Centrinė dalis – aukščiausia, maždaug 3 m aukščio, R – iki 2 m, V pusė – uždurpėjusi, vos 1–1,5 m aukščio. Sala apaugusi alksniais, krūmokšniais, paparčiais. Velėna faktiškai nesusidariusi, žemės paviršių dengia medžių lapų nuokritos. Beveik visi radiniai žvalgymų metu rasti žemės paviršiuje, aukščiausioje salos dalyje, maždaug 10x10 m plote.

Siekiant nustatyti šios archeologinės vietos pobūdį, vertingąsias savybes ir chronologiją, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Saloje buvo iškasta 10 m² perkasa, kalamuoju grąžtu padaryti 34 gręžiniai, surinkta 119 grunto mėginių tyrimams (1 pav.).

Sprendžiant pagal gręžinių stulpelius, salos viršutinio grunto sluoksnis (iki 20 cm storio) buvo humusingas pilkšvas smėlis, giliau fiksuotas priemolis / molis su karbonatingais intarpais (pasiektas ne visuose gręžiniuose). Dalyje gręžinių po humusingu sluoksniu fiksuotas smulkiagrūdžio smėlio bei aleurito sluoksnis. Kultūrinio sluoksnio pėdsakų gręžinių stulpeliuose nepastebėta.

Perkasoje 1 viršutinis pilkšvas humusingas augalų šaknų perraizgytas sluoksnis buvęs apie 20 cm storio. Po juo perkastos PV dalyje, taip pat š gale maždaug 20–25 cm gylyje pasiektas raudonas molis (įžemis). Perkastos centrinėje dalyje tebesitęsė smėlis, kuriame matomos kelios pilkšvos ir rusvos dėmės be aiškių kontūrų, tyrimų metu sąlyginai vadintos duobėmis 1–3 (2 pav.). Maždaug 30–35 cm gylyje pilkšvos dėmės išnyko, tapo balkšva smulkiagrūde frakcija (aleuritu). Tyrimų eigoje paaiškėjo, jog duobės 1 ir 3 (duobe 2 pavadinta dėmė pasirodė nesanti duobė) iš esmės yra vienas per visą perkasą besitęsiantis objektas, kurį sudarė netai-

syklingos formos iki 2–2,5 m skersmens ir iki 90 cm gylio (nuo dabartinio paviršiaus) iškasimai molio žemyje, kurie tarpusavyje jungėsi per sekliu iškasto molio „slenksčius“. Spėjama, jog tai galėjusi būti molio kasimo vieta.

Iškasos molyje buvo užslinkusios balkšvu smulkiagrūdžiu smėliu ir aleuritu. Kartu su užpildu į duobes pakliuvo keliasdešimt 10x10, 20x20 cm ir panašaus dydžio akmenų be degimo žymių. Suslinkusiame grunte aptikta radinių, daugiausia – duobėmis 1 ir 3 įvardytų objektų vietose. Tai 22 titnaginiai, 30 lipdytos keramikos šukių, 2 specifinės paskirties radiniai (svarelis ir trintuvas) bei per 135 kg su geležies gavyba

1 pav. 2015 m. žvalgomųjų tyrimų situacija Aiseto ežero saloje: 1 – gręžiniai; 2 – perkasa 1. A. Simniškytės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2015 evaluation on the island in Lake Aisetas: 1 – boreholes; 2 – trench 1

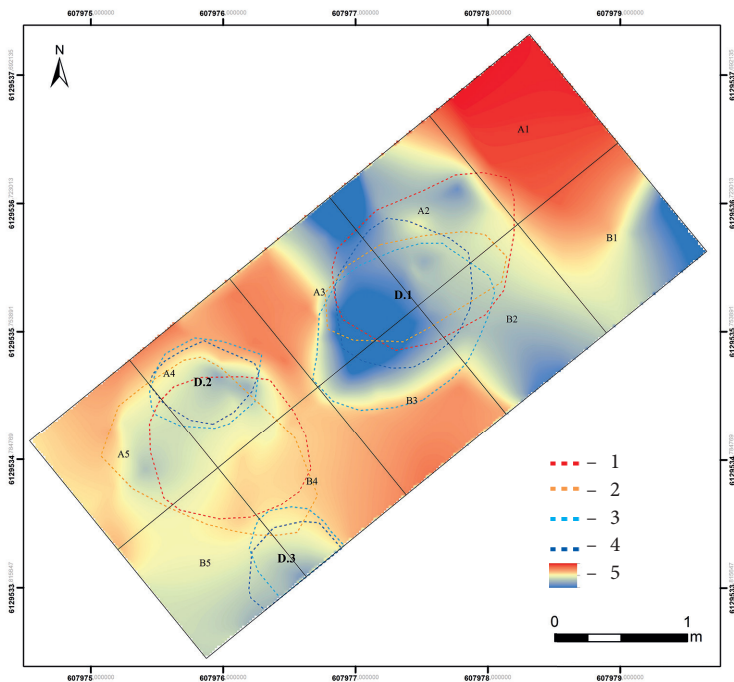

susijusių radinių. Kasant molį, galbūt rudnelių statybai, buvo suardyti ankstesni horizontai, visi radiniai rasti permaišyti.

Radiniai rodo saloje buvus kelių laikotarpių pėdsakų. Ankstyviausiam laikotarpiui priklauso titnaginiai radiniai, tarp jų – gražtelis ir kelios retušuotos skeltės (3 pav.). Pagal skelčių paruošimo technologiją titnago radiniai preliminarai gali būti datuojami vėlyvuoju paleolitu–mezolitu. Keramikos šukių kolekcija gana homogeniška. Tai šukės, kurių molio masėje

2 pav. Įvairiame gylyje fiksuotų duobių ir perkasos dugno santykis molio kasimo vietoje: 1 – duobių kontūrai 10–15 cm gilyje; 2 – duobių kontūrai 15–20 cm gylyje; 3 – duobių kontūrai 20–25 cm gylyje; 4 – duobių kontūrai 25–30 cm gylyje; 5 – perkasos dugnas H_{abs} 152,35 m. A. Simniškytės brėž.

Fig. 2. The relationship of the pits recorded at one depth and the trench's bottom, which was at different depth, at the clay extraction site: 1 – the contours of the pits at a depth of 10–15 cm; 2 – the contours of the pits at a depth of 15–20 cm; 3 – the contours of the pits at a depth of 20–25 cm; 4 – the contours of the pits at a depth of 25–30 cm; 5 – the bottom of the trench H_{abs} 152,35 m

3 pav. Titnago radiniai. V. Podėno nuotr.

Fig. 3. Flint finds

4 pav. Lipdyta keramika. V. Podėno nuotr.

Fig. 4. Hand made pottery

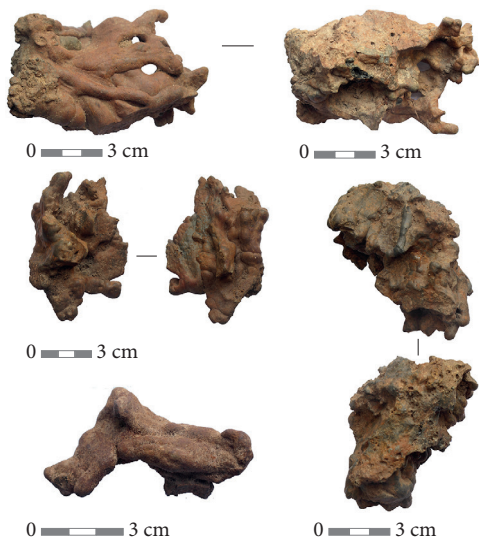
vyravo iki 7 mm skersmens mineralinės priemaišos. Indų paviršiai buvo lygūs arba neryškiai brūkšniuoti. Aptikti pakraštėliai morfologiškai (4 pav.) priskirtini Tšcineco kultūros keramikai, datuojamai ankstyvuju bronzos amžiumi (1800–1300 m. pr. Kr.).

Gausiausią grupę sudarė su geležies gavyba susiję radiniai: šlakas, rudnelės sienelių fragmentai bei rūdos gabalėliai. Šlakas tarp jų sudarė apie 53 %, šachtos fragmentai – 43 %. Dauguma radinių labai smulkūs, iki 5–10 g svorio. Maždaug dešimtadalį radinių sudarė fragmentai, didesni nei 150 g. Keliadešimt jų svėrė nuo 300 iki 600 g. Tarp šlako radinių dominavo tamsios spalvos tekusis šlakas; maždaug trečdalyje fragmentų pastebėta medžio anglies įspaudų. Aptikta taip pat puriojo šlako, dugno šlako gabalų, tarp pastarųjų buvo ir patys sunkiausi fragmentai, svėrę apie 500–600 g (5 pav.). Tarp rudnelės šachtos radinių buvo labai daug

smulkių, lyg apzultintų molio fragmentų nuo šachtos viršutinės dalies. Geriau išliko aukštos temperatūros paveikti ir iki raudonumo įkaitinti gabalai, buvę arčiau žaizdro zonos. Gausu sienelių fragmentų su sustiklėjusia vidine puse, kurių didelė dalis buvo jautri magnetui. Viename sienelės fragmentų išlikę lyg angos pūstuvui žymės (6 pav.).

Taip pat rastas akmuo trintuvus rūdai smulkinti su 9 darbiniais paviršiais bei plokščias apskritas molinis svarelis su skylute prie pakraščio (7 pav.). Pastarasis radinys būdingas tūkstantmečių sandūros – pirmųjų amžių po Kr. gyvenvietėms. Kol kas tai vienintelis chronologinis indikatorius, galbūt vienalaikis su geležies gavybos radiniais, kitų radinių geležies lydimo laikotarpiui patikslinti neaptikta (keli rudnelės fragmentų mėginiai nusiųsti OSL datavimui).

Kadangi tyrimų metu rudnelės vieta nenustatyta, medžio anglies nerasta, neaišku, kur

5 pav. Su geležies gavyba susiję radiniai. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 5. Iron extraction-related finds

6 pav. Sienelė su angos pūstuvui žymėmis. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 6. A wall with signs of a tuyere

7 pav. Akmuo trintuvus ir molinis svarelis. V. Podėno nuotr.

Fig. 7. The handstone and the earthenware weight

buvo lydoma geležis. Grunto mėginių magnetinio imlumo tyrimų rezultatai rodo, jog geležis galėjo būti lydoma netoliese. Žemas magnetinis smulkios frakcijos uolienos, kuri vyravo saloje, imlumas 10 ir daugiau kartų išaugo ties tyrimų vieta. Magnetinio imlumo anomalijos paprastai siejamos su aukštos temperatūros, ugnies poveikiu, nors neatmestina galimybė, jog anomalijas galėjo sukelti grunte pasklidę erodavusių molio sienelių magnetiškai imlūs geležies junginiai.

Surinkta masinė medžiaga siejama su geležies gaivinimu iš balų rūdos, su kalvyse susijusių požymių nepastebėta. Sprendžiant pagal gausų varveklinį tekūjį šlaką, tai galėjusi būti šachtinė rudnelė su šlako duobe po žaizdru.

The Field Evaluation on the Island in Lake Aisetas

In 2015, at the newly discovered archaeological site on the island in Lake Aisetas (Molėtai District) a 10 m² trench was excavated, 34 boreholes made, and 119 soil samples collected for investigation (Fig. 1). A clay extraction site was determined to have existed at the investigation site. It consisted of irregularly-shaped pits, up to 2–2.5 m in diameter and up to 90 cm deep (from the present-day ground's surface) that had been dug in clayey ground (Fig. 2) and were interconnected by 'thresholds' dug more shallowly into the clay. The pits in the clay filled with whitish fine grained sand and silt, which contained abundant finds: 22 flint finds (Fig. 3), 30 sherds of hand built pottery (Fig. 4), 2 finds with a specific purpose (a small weight and a handstone (Fig. 7)), and over 135 kg of iron extraction related finds (Fig. 5). The finds are from different periods: the Mesolithic, Early Bronze Age, and 1st century AD. In extracting clay for the construction of bloomeries (?), the

earlier horizons were disturbed and all of the finds were discovered jumbled together. Because no bloomery site was identified during the investigation and no charcoal was discovered, it remains unclear where the iron was smelted. The measurement of the magnetic susceptibility of the soil samples and the high anomalies recorded during the investigation show that iron could have been smelted nearby although the possibility should not be dismissed that the anomalies could have been caused by magnetically susceptible iron compounds from the clay walls, which have eroded and diffused into the soil. The collected bulk material is definitely connected the extraction of iron from bog ore but no smithery-related features were noticed. Judging from the abundance of tap slag, the installation could have been a shaft furnace with a slag pit underneath.

Vitalija Veževičienė,
Gintautas Rackevičius

Malūnų gatvė 4, 6 Vilniuje

Malūnų g. namo 4 teritorijoje (1 pav.) 2004 m. ištirti 6 šurfai. Kultūrinio sluoksnio storis visuose šurfuose buvo 2,1–2,5 m. 1,3–1,7 m gylyje tirti XVII a. susidarę sluoksniai su būdinga to meto medžiaga ir keramikos gamybos atliekomis bei keramikos išdegimo krosnies liekanomis (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 246–249, šurfai 3, 5). 2008, 2009 m. anksčiau ištirtų šurfų aplinkoje tyrinėtas 68 m² dydžio plotas demontuojamos šiluminės trasos vietoje. Kultūrinis sluoksnis čia buvo sunaikintas, rasta pavienių XVI–XX a. buitinės keramikos fragmentų, o sklypo PV dalyje tirti XVI–XVII a. grindinio ir medinio pastato fragmentai (*ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 404, 405).